

ILLUSTRATIE UIT CAHIER: HENK VAN RUTENBEEK

Moerasteelt als redder van veengebieden

DOOR JEROEN GEURTS *De productie van natte gewassen gaat vaak samen met andere nuttige functies zoals het tegengaan van bodemdaling, minder uitstoot van broeikasgassen, meer biodiversiteit, waterberging en een betere waterkwaliteit.*

Lisdodde, riet en wilgen houden van natte voeten. Oevers van vijvers, sloten en plassen staan er vaak vol mee. Ze groeien op plekken waar veel voedingsstoffen in het water zitten. Van oudsher gebruiken mensen die planten en bomen ook om er producten van te maken, zoals rieten daken of manden, of papier, zoals in China. Maar er kunnen meer producten van gemaakt worden. Zo bevat de stengel van lisdodde veel luchtholtes, waardoor het uitermate geschikt is als isolatiemateriaal. Een Engels bedrijf gebruikt het pluiz van de lisdodde-sigaar in de voering van jassen en het stuifmeel van de lisdodde voeren tuinbouwers aan roofmijten die ingezet worden als biologische bestrijding in kassen. Verder zijn alle delen van de lisdodde eetbaar, zowel voor vee – koeien, paarden en schapen – als mensen. De oeverplant staat soms zelfs bij sterrenrestaurants op het menu.

De aanleiding om natte gewassen te gaan telen, is echter een andere, namelijk het weer natmaken van verdroogde veengebieden. Die gebieden zijn in de afgelopen eeuwen op grote schaal ontwaterd om de veengronden te kunnen gebruiken voor de conventionele landbouw zoals veeteelt. Het verlagen van de grondwaterstanden stelt veengrond bloot aan zuurstof, waardoor het veen afbreekt en in feite heel langzaam verbrandt. Hierdoor komt het broeikasgas

CO₂ vrij en daalt de bodem met gemiddeld zo'n centimeter per jaar. Om dit tegen te gaan en het veen te behouden, moet het veen dus weer nat worden gemaakt door de grondwaterstanden te verhogen. Voor een deel kunnen we hier weer natte natuurgebieden ontwikkelen, zoals laag- en hoogvenen, met alle bijzondere planten- en diersoorten die hier bij horen.

BUFFER

De landbouwgrond kan echter niet allemaal in natuur worden omgezet. Natte teelt – ook wel paludicultuur genoemd, van het Latijnse *palus* dat staat voor moeras – kan dan een oplossing zijn. Voorwaarde is wel dat dit duurzaam gebeurt, dus zonder gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen. Paludicultuur kan ook als buffer functioneren in overgangszones tussen landbouwgebieden en natte natuurgebieden. Het gaat dan om boomsoorten die bij natte omstandigheden gedijen zoals zwarte els en wilg, oeverplanten zoals lisdodde, riet, wilde rijst en mattenbies, waterplanten zoals kroosvaren en eendenkroos, en landplanten zoals veenmossen en de vleesetende zonnedauw. Die laatste wordt ook wel voor medicinale doeleinden gebruikt of als stremsel in vegetarische kaas.

In Nederland startte het onderzoek naar de toepassing van paludicultuur in 2015. De focus lag daarbij op de teelt van lisdodde, omdat daarover nog weinig bekend was, en riet. In Nijmegen is begonnen met kleinschalige proeven met riet en lisdodde in een kas. Daarnaast zijn er gewasmetingen gedaan op natuurlijke groeiplaatsen in Nederland, Duitsland en Denemarken. Proefboerderij KTC Zegveld in de provincie Utrecht legde in 2016 de eerste grootschalige veldproef aan door lisdodde te planten op een halve hectare voormalige veenweide. Sindsdien zijn er meerdere proefvelden aangelegd, onder meer in Friesland, Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant. Zo is vastgesteld dat fluctuatie van het waterpeil helpt om de uitstoot van methaan laag te houden, dat lisdodde goed groeit op nutriëntrijk slotwater en dit zo tegelijkertijd zuivert. Ook kan een lisdoddeveld tijdelijk water bergen na hevige regenval. Zo gaat de productie van natte gewassen samen met het leveren van functies die goed zijn voor het ecosysteem. Door onzekerheid over het verdienmodel van ecosysteemdiensten is paludicultuur nog niet aantrekkelijk genoeg voor iedereen. Er is wel veel vraag naar lisdodde en dus nu al geld mee te verdienen. De eerste opschalingen van commerciële lisdoddeteeelt naar tien hectare staan daarom op stapel in Friesland. Dit lijkt een opmaat naar meer. De teelt van andere natte gewassen staat nog in de kinderschoenen, maar dit wordt in het nationale onderzoeksprogramma *Natte teelten op waterrijk veen* verder uitgezocht. ■

Jeroen Geurts is onderzoeker ecologie bij wateronderzoeksinstituut KWR en gastmedewerker bij de Radboud Universiteit Nijmegen.

Deze artikelen zijn (ingekorte) voorpublicaties uit het cahier Waterlandbouw – kansen en keerzijden van natte teelten, dat op 29 september verschijnt.

Telen in zoet en zout water

WATERLANDBOUW – KANSEN EN KEERZIJDEN VAN NATTE TEELTEN
Stichting Biowetenschappen en Maatschappij
Cahier, 80 pagina's, 10 euro (pdf gratis te downloaden)
Verschijnt 29 september: biomaatschappij.nl

Van alg, garnaal, lisdodde, kweekvis en oesters tot veenmos, zalm en zee-wier. In het nieuwe cahier van Stichting Biowetenschappen en Maatschappij komen alle natte teelten aan bod: in zoet of zout water, in gecontroleerde kweeksystemen, veengebieden, kustwater of juist rond windmolenparken in zee. Waterlandbouw biedt kansen voor duurzame voedselproductie, maar is geen wondermiddel en de ruim twintig experts belichten daarom zowel de kansen als keerzijden. Interviews met vier waterboeren geven ook inzicht in hoe zulke teeltsystemen moeten meebewegen met de natuur om te overleven. Aquacultuur is sinds 1950 wereldwijd gestaag in opmars en heeft in productie inmiddels de visvangst al ingehaald. Een lonkend perspectief voor een waterrijk land als Nederland, als het lukt zulke natte teelten de goede kant uit te sturen. (GVM)